

Vicent Martín i Soler

“lo Spagnuolo” operístic universal

La figura del compositor Vicent Martín i Soler (*Vincenzo Martini “lo Spagnuolo”*, València, 2.05.1754-Sant Petersburg, 11.02.1806) ha deixat en la seva obra compositiva una reeixida mostra del seu estil –especialment a l'òpera i als ballets. Aquesta, gaudí sobretot en el domini operístic de gran ressò i reconeixement a l'Europa de final del segle XVIII. Tant l'òpera en les seves tipologies de seriosa i còmica com el ballet i la cantata escènica palesen el quefer i tarannà compositiu de Martín i Soler. La representació, popularitat i difusió de la seva obra així ho testimonien.

RMC

299

per JORDI RIFÉ i SANTALÓ

Fill de Francisco Javier Martín, tenor de la capella de música de la catedral de València, i de Magdalena Soler, fou batejat a l'església valenciana de Sant Martí. A l'edat de sis anys entrà a la catedral de València com a infant de cor. El mestre de capella de l'esmentada seu, Pasqual Fuentes, li forní les primeres beceroles musicals. Sembla que per un lapse breu de temps va ser organista a Alacant.

L'etapa madrilenya

El 1775 viatjà a Madrid, on rebé la protecció del príncep d'Astúries. S'interessà per la música escènica que tenia un notable èxit en els teatres coliseus del Príncep i de la Cruz. Antonio Rodríguez de Hita hi estrenà, un temps abans, tres sarsueles amb text de Ramón de la Cruz. El mateix any 1775, Vicent Martín i Soler estrenà al teatre Real de la Granja de San Ildefonso de la cort de Madrid l'òpera bufa *Il tutore burlato*; més endavant, Pau Esteve la transformà en la sarsuela *La madrileña o el tutor burlado*.

L'etapa italiana

El príncep l'ajudà amb una pensió que li permeté traslladar-se a Nàpols el 1777, on es perfeccionà en l'art musical. El ballet era un exponent social rellevant en la cort napolitana regentada per Ferran I, rei de Nàpols i Sicília, i Maria Carolina d'Àustria. En aquest sentit, ells li encarregaren la composició de

Vicent Martín
i Soler també
va fer incursions
en el terreny
de les òperes
serioses
a Nàpols.

VICENT MARTÍN I SOLER

sis ballets en el decurs del període de 1778 a 1781. Precisament, la primera obra musical feta per a la cort napolitana fou la música pel ballet *Li novelli sposi persiani* (1778), que confeccionà conjuntament amb el coreògraf i ballarí Charles Lepicq com a entreacte de l'òpera *Bellerofonte* d'Ignazio Platania.

Però Martín i Soler també féu incursions en el terreny de les òperes serioses a Nàpols. Al Teatro San Carlo, hi representà, el 1779, l'òpera *Ifigenia in Aulide*, amb llibret de Luigi Serlio, per a Ferran I. També en la tipologia d'òperes serioses compostes i es-

PORTADA DEL LLIBRET DE L'ARBORE DI DIANA EN LA SEVA ESTRENA A BARCELONA EL 1791

trenades en altres ciutats italianes cal esmentar, entre d'altres, *Andrómana* –amb llibret de Salvi– (Torí, 1780), *Asartea* –amb llibret de Metastasio– (Lucca, 1781) i *In amor ci vuol destrezza* –amb llibret de Lanfranchi Rossi– (Venècia, 1782). Aquest darrer any de 1782 i en els successius tornà a reprendre la seva tasca compositiva en el gènere còmic, amb òperes com *L'amor geloso* a Nàpols i el 1785 i amb llibret de Goldoni *La vedova spiritosa* a Parma. Tot i estant a Nàpols, Martín i Soler estigué vinculat a la cort de Madrid, ja que hi realitzava visites i molt probablement aquest fou el motiu que se li atorgués el títol de mestre de capella del príncep d'Astúries.

L'etapa austríaca

El pes dels diplomàtics tenia un paper important en els viatges de músics i artistes de l'època. En efecte, la protecció de la marquesa de Llano, Isabel Parreno, muller de l'ambaixador d'Espanya a Viena, impulsà Martín i Soler a establir-se a en aquesta ciutat l'any 1785. Tanmateix, el teatre König und Königin nächst der Burg (*Burgtheater*) de Viena fou l'indret on estrenà una reeixida trilogia d'òperes còmiques amb llibret de Lorenzo Da Ponte: *Il burbero di buon cuore* (1786), *Una cosa rara ossia bellezza ed onestà* (1786) i *L'arbore di Diana* (1787). Da Ponte, abans de la coneixença amb Martín, comentà: "Paisiello havia marxat a Itàlia i jo

LA MARQUESA DE LLANO AJUDÀ MARTÍN I SOLER EN LA SEVA PROJECCIÓ PROFESSIONAL A ÀUSTRIA

encara no coneixia Mozart. Em trobava en aquest dilema quan Vincenzo Martini [Vicent Martín i Soler] arribà a Viena. [Ell] estava desitjant compondre una òpera per al teatre de Viena, i malgrat la infructuosa sort del meu primer intent, va ser aconsellat pels seus amics que recorrés a mi per al text. Vaig prendre temps per considerar [la proposta], ja que no el coneixia, i vaig demanar consell a l'emperador, el qual, encantat amb l'oportunitat, m'animà perquè l'aprofités." I també: "Aquest jove compositor, encara que espanyol de naixement, posseeix un gust exquisit per a la música italiana, però si bé és altament apreciat pels seus ballets, era poc conegut [a Viena] com a compositor per a la veu."

Així, el 4 de gener de 1786 hi representà *Il burbero di buon cuore*, tot obtenint un gran èxit, tant que el mateix Mozart oferí, anys més tard, dues àries per ser incorporades a la dita òpera. L'òpera també es representà a Madrid el 1792 i a Barcelona el 1794. El 17 de novembre de 1786 hi estrenà l'òpera *Una cosa rara (ossia bellezza ed onestà)*. I l'1 d'octubre de 1787, també hi estrenà *L'arbore di Diana*, la qual fou la darrera d'aquesta etapa. L'èxit d'aquestes òperes cristal·litzà a Viena com una veritable competència per a les òperes de Mozart. Fins i tot, en el darrer acte de *Don Giovanni*, Mozart hi incorporà un fragment de l'òpera *Una cosa rara*. Tota aquesta bona acollida de les òperes de Martín i Soler el projectaren al zenit de la fama i popularitat no únicament a Viena sinó també a Europa. En efecte, les nombroses representacions, adaptacions i publicacions –de peces soltes i àries– ens aporten el testimoni de la rellevància que adquirí la música de Martín i Soler.

L'etapa russa

**El compositor
va ser cridat
a Sant Petersburg
per la tsarina
Caterina II,
recomanat per
l'emperador
d'Àustria.**

El 1788 la tsarina Caterina II la Gran de Rússia sol·licità, per a la celebració del vint-i-cinquè aniversari de la seva coronació, un compositor. Vicent Martín i Soler li fou recomanat per l'emperador d'Àustria. Així, Martín i Soler s'establí a Sant Petersburg ocupant el càrrec de mestre de capella de la reina –fou nomenat, ja, a l'estrena de *L'arbore di Diana*. D'aquesta manera, va formar part de l'elenc de mú-

RMC
299

La darrera etapa de la seva vida va estar marcada per tasques al marge de la composició.

sics il·lustres que serviren a la cort russa, com Baldassare Galuppi, Tomaso Traetta, Giovanni Paisiello, Giuseppe Sarti i Domenico Cimarosa. No obstant que Cimarosa era el compositor oficial per a l'òpera italiana, l'estada de Martín i Soler a Sant Petersburg no fou del tot reeixida, ja que hagué de centrar-se en la tasca de compondre òperes en rus. En aquest sentit, Martín i Soler conjuntament amb Pasziewicz es dedicà a la tasca de musicar el llibret *Fédoul et ses enfants* escrit per la reina i *Gore bogatry Kosometovitch* (El desafortunat heroi Kosometóvitx) (1789) que va ser una de les seves primeres òperes russes. També compongué tres ballets, en tornar a treballar amb el coreògraf Charles Le-

sada en *The Taming of the Shrew* (La fiereta domada) de Shakespeare— i l'intermezzo *Le nozze de contadini spagnuoli*.

El 1796 tornà a Rússia. El 1798 va ser nomenat conseller privat del tsar Pau I, fill de Caterina II. Aquest mateix any compongué l'òpera buffa *La festa del villaggio*. I de 1799 a 1800 musicà diversos ballets, com *Tancrède* i *Le retour de Poliorcète*. La darrera etapa—de 1800 a 1804— estigué marcada per tasques burocràtiques—va ser inspector del teatre italià de la cort imperial russa— i pedagògiques, com a professor de cant. El traspàs de la tsarina i del seu fill el sumiren en la penúria econòmica. L'òbit de Vicent Martín i Soler s'esde-

LA TSARINA CATERINA II LA GRAN CONTRACTÀ MARTÍN I SOLER PER RECOMANACIÓ DE L'EMPERADOR D'ÀUSTRIA

ESCENA DE L'ARBORE DI DIANA QUE ES REPRESENTÀ AL PALAU DES LES ARTS DE VALÈNCIA EL DESEMBRE DE 2008

RMC
299

picq.

Lorenzo Da Ponte, després del decés de Josep II, fou expulsat de Viena per l'emperador Leopold II, per una carta impertinent que Da Ponte li havia dirigit. Després d'un breu periple per diverses ciutats, finalment s'establí a Londres. Aquí assolí el lloc de poeta oficial del King's Theatre de Haymarket. I va ser, en aquestes circumstàncies, que pogué dur a Londres el seu amic Martín i Soler, el "*bravo spagnuolo*", atès que el seu predicament a Rússia havia minvat. En aquesta etapa londinenca Martín compongué i representà el 1795 diverses òperes i música escènica de temàtica còmica que, entre d'altres, trobem: *L'isola del piacere*, *La scuola dei maritati*—ba-

vingué a Sant Petersburg el dimarts 11 de febrer de 1806.

La projecció internacional de Martín i Soler el consolidà com un compositor rellevant del seu temps. La seva vàlua i reputació fou molt considerada a l'Europa del moment. El mateix Lorenzo Da Ponte en les seves *Memorie* ens explica que Martín i Soler (*Martini*) componia: "*melodies dolci, que un sent pregonament en l'esperit, [i] molt pocs saben imitar-les.*"

Fins i tot un crític anglès escrigué en el *Times* londinenc de 1797: "[les seves òperes palesen] una feliç unió de vigor i tendresa."

La facilitat a teixir melodies fàcils de retenir i interpretar, l'ús subtil del timbre orquestral i un gran sentit del ritme dramàtic són els trets més significatius de l'obra musical de Vicent Martín i Soler.

La projecció internacional de Martín i Soler el consolidà com un compositor rellevant del seu temps amb una gran reputació arreu d'Europa.